

Malta

Der er andet år i træk at vi holder vinterferie på Malta. Vi overnatter på Zleep Hotel i Billund og tidligt næste morgen flyver vi med Atlantic Airways til Malta. En flyvetur på små tre timer. Vi rejser med *Folkeferie.dk* (<https://www.folkeferie.dk/>), som de ynder at kalde sig i disse DOT-tider. Folkeferie ejer Mellieha Holiday Centre, som ligger på den nordlige del af Malta ved Ghadira Bay, den bedste badestrand på Malta.

Allerede ved ombordstigningen på flyet, får vi et indtryk af turens klientel. Ikke mindre end tre rollatorer står parkeret ved lugen til flyet.

Fordelen ved at rejse med Folkeferie.dk er, at man ikke behøver en stor indsats for at komme frem til destinationen. Guiderne sørger for det hele, det er ikke nødvendigt at kunne én eneste udenlandsk glose. Hvis man ikke kan slæbe kufferten selv, bliver den bragt direkte til den bungalow, hvor man skal bo.

Feriecentret falder smuk ind i landskabet, og det er ikke let at se, hvor det ligger.

Transport Malta er en gammel britisk koloni, som blev selvstændig republik i 1974 og blev medlem af EU i 2004. Det engelske islæt ses tydeligt på deres telefonbokse og stikkontakter, så husk UK-adapteren og at de har venstrekørsel.

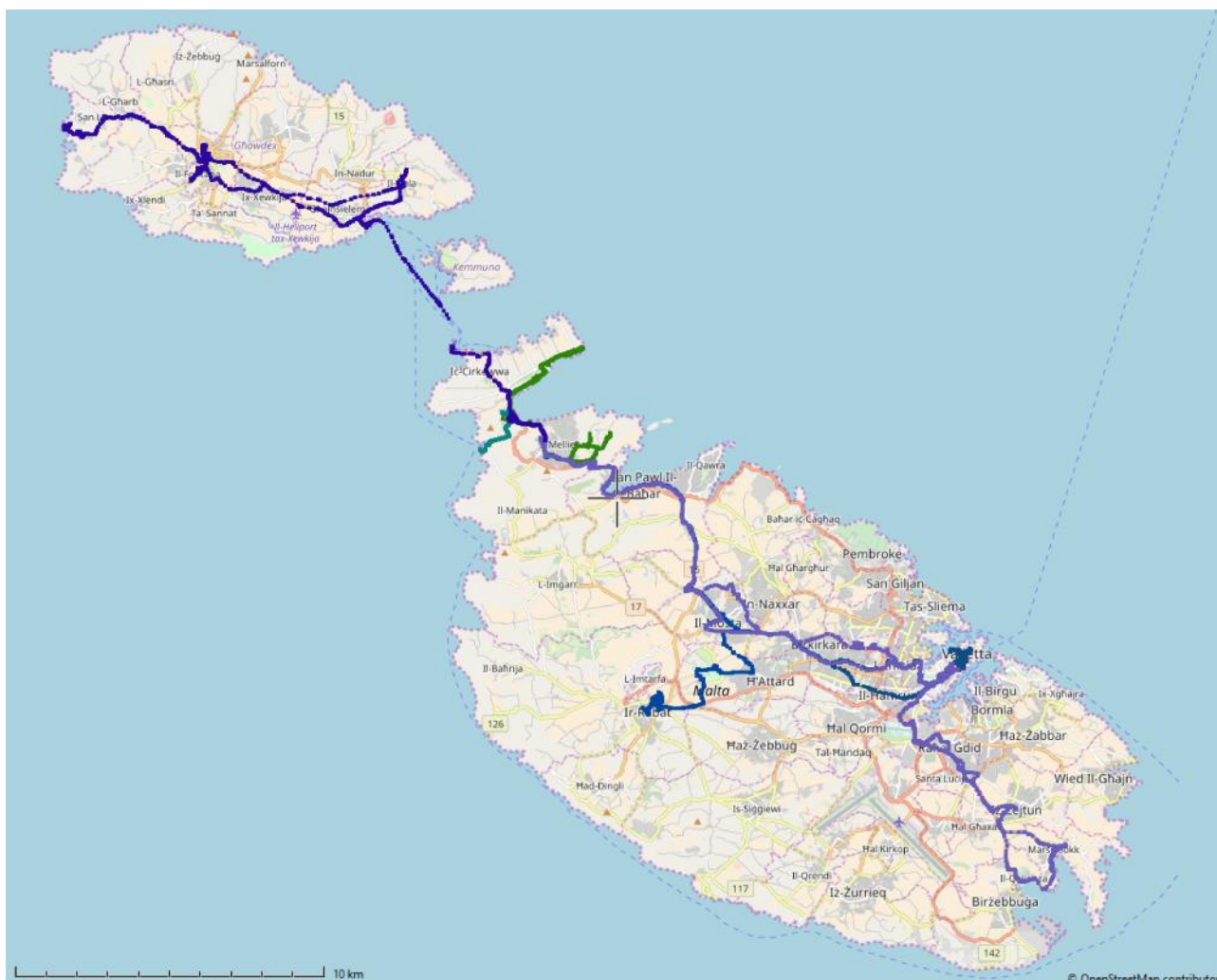
Det er godt, at det er nemt og billigt at komme rundt med offentlig transport (<https://www.publictransport.com.mt/>). Det kan bedst betale sig at købe et Tallinja Card til 15€, kortet har 12 ture. På en tur kan man køre hen, hvor man vil indenfor 2 timer. Kortet virker ligesom et *Rejsekort*,

bortset fra at man ikke skal checke ud. Der er som regel mange mennesker med busserne, og i mange af busserne skal alle ind og ud ad fordøren (den eneste dør i bussen). Kortet kan købes i turistshoppen i kælderens på hotel *db Seabank Resort & Spa*, som ligger tæt på feriecentrets bagindgangen ved swimmingpoolen.

Else Marie og jeg betragter ikke os selv som hørende til Mallorcaturister, så vi farer vild på egen hånd enten til fods eller med offentlig transport.

Sightseeing Der er masser at se på. Spændende byer, museer, kirke, underjordiske gravpladser, katakomber, beskyttelsesrum og rester af bygningsværker som er ældre end pyramiderne. Naturen kan diskuteres, men der er gode muligheder for at gå nogle gode ture.

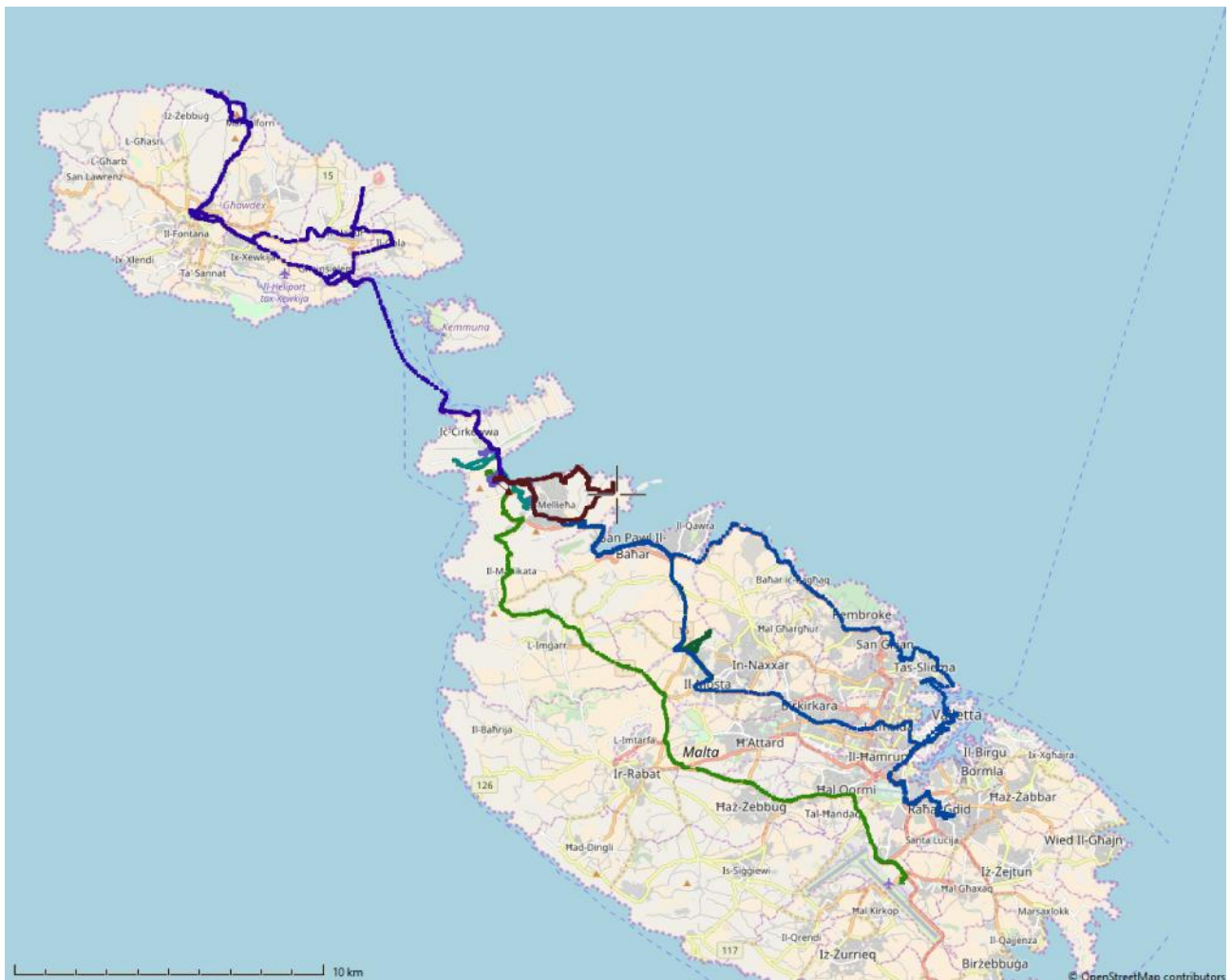
Selv om vi har været på Malta to år i træk, har vi endnu ikke fået set det hele. I 2018 kørte vi meget rundt på Malta for at se og opleve det, som det nu forventes, at man ser som turist.

GPS spor fra 2018.

Valletta Hovedbyen og hovedstaden skal alle selvfølgelig opleve. Valletta ligger i den modsatte ende af øen, set i forhold til Mellieħa, men der er gode busforbindelser. Efter en lille times kørsel står man ved

foden af hovedgaden Republic Street (*Triq ir-Repubblika*). Det er en gågade, og her ligger blandt andet Parlamentet, Operahuset, Stormesterens Palads og St. John's Co-Cathedral.

GPS spor fra 2019.

Parlamentet For enden af Republic Street lige ved den gamle byport ligger parlamentet. Det er bygget i sandsten, som alle huse og bygninger bygges af på Malta. Over tid får sandsten en mørkere farve. Sandsten består af sandkorn, som er bundet sammen af kalk, kisel, ler og jernspat og bliver patineret i farver, som er relateret til bindemidlet f.eks. grågule eller grårosa.

Parlamentet ligger ved indgangen til Valletta.

St. John's Co-Cathedral En af de sædvanlige overhængte barokkirker. Kirken er dedikeret til Johannes Døberen. I et af sidekapellerne findes et billede af Caravaggio, som viser decapiteringen af Johannes Døberen.

Decapiteringen af Johannes døberen sker i et sidekapel.

Kirken har ni sidekapeller, hvor de otte andre er mindre blodige, men vi skal mindes om, at vi ikke er udødelige.

Sidekapellerne er rigt dekoreret, nogen vil kalde dem overhængte.

Vue over St. John's Co-Cathedral set fra pulpituret.

Stormesterens Palads Magten på Malta har haft til huse i Grand Masters Palace, og den sidste engelske guvernør holdt også til her, da Malta var engelsk koloni. I dag fungerer paladset som

præsidentbolig og repræsentationslokaler, men er også et museum med genstande fra Johanitterordenens storhedstid.

Interiør fra Stormesterens Palads.

I **The Armoury**, som ligger bag museumsbutikken, findes en af verdens største samlinger af rustninger.

Der findes mange former og typer af rustninger og der er et stort udvalg i The Armoury.

Byrummet Gaderne i Valletta kan være meget stejle og mange af de gamle huse har farverige karnapper.

Stejlegader og farverige karnapper i træ er karakteristiske for Valletta.

Grand Harbour Malta har en stor naturhavn, som ud over Valletta strækker sig ud til nabobyerne på halvøerne syd for Valletta.

Grand Harbour med halvøerne L-Isla og Il-Birgu i baggrunden.

I stedet for at tage den sædvanlige bustur fra Mellieha over Mostar til Valletta, kan man køre til forstaden Sliema. Busturen er langs kysten, hvor der findes flere vagttårne og endestationen er ved færgeterminalen. Det er måske lidt meget, at kalde den lille landgangsbro en færgeterminal. Fra Sliema sejler færgen over til Valletta; sejlturen tager otte minutter.

Sejlturen med den lille personfærge tager otte minutter.

I Valletta har vi endnu til gode at se Casa Rocca Piccola (<https://www.casaroccapiccola.com/>) og Lascaris War Rooms (<https://www.lascariswarrooms.com/>) samt meget andet.

Forstæder Valletta er meget turistet, men der er meget at se, hvis man tager til forstaden Paola. Her ligger Ħal-Saflieni Hypogeum og Tarxien Temples. Fra busstationen i Valletta tager man bus 83 eller 84 til stoppested Pjazza, som ligger ved Paola Parish Church. Herfra gælder det så om at finde vej til den underjordiske gravplads Ħal-Saflieni Hypogeum. I rejsebøgerne står, »at man blot skal følge skiltene«. Det eneste skilt, vi så, var meget rudimentært og udvisket, og det hang på gadehjørnet ved Triq Ic Cimiterju, hvor indgangen til museet ligger. Der er en 40 minutters rundvisning hver time i den underjordiske gravplads med huledekoration. Der må kun deltage ti personer for at reducere de menneskelige uddunstningers negative påvirkning af hulemalerierne og kalksten. Billetter skal købes på forhånd (<http://heritagemalta.org/museums-sites/hal-saflieni-hypogeum/>), så det skal der tages hensyn til ved planlægning af rejsen.

Det er forbudt at fotografere i Hal-Saflieni Hypogeum. Billedet er hentet uden tilladelse fra museets hjemmeside.

Tarxien-templet Ikke langt fra Hal Saflien Hypogeum ligger Tarxien Templet, og det tager ikke lang tid at gå der hen. Det kan altid undre, hvordan man for ca. 4000 år siden var i stand til at flytte rundt med store stenblokke. Samlingen af store stenblokke betegnes som et tempel, men reelt set ved arkæologerne ikke, om der er tale om et tempel, så fantasien kan få frit løb mht., hvad det har været brugt til.

Grundplanen af templet kan ligne lidt efter en nutidig kirke.

Der er stadig et par museer i Valletta's forstæder bl.a. *The Inquisitor's Palace*, som vi endnu ikke har haft tid til at besøge

Den gamle hovedstad Valletta er ikke den oprindelige hovedstad på Malta. På vejen fra og til lufthavnen passerer man tæt forbi Mdina, som var Malta's oprindelige hovedstad, og byen er fortsat en de bedst bevarede middelalderbyer. Mdina er en fæstningsby med en ringmur.

Fem fod og 6 tommer er ca. 1,78 m. Det er lige akkurat bredden på en FIAT 600L.

De snævre gader er med til at holde byen kølig om sommeren, hvor temperaturen kan komme op i nærhed af 40°C. De smalle gader har det også gjort det lettere at forsvare byen.

Rabat Nabobyen hedder Rabat, hvilket på arabisk betyder forstad og Rabat er forstad til den gamle hovedstad Mdina. Rabat har vokset sig mange gange større end Mdina. Selv om der er tale om en forstad,

er Rabat langt fra en uinteressant by. Ved Skt. Paul kirken finder man indgangen til de romerske katakomber. Det er en underjordisk gravplads ligesom Hal-Saflieni Hypogeum blot af nyere dato.

Katakomberne under Skt. Pauls kirken i Rabat.

Byen man tager til i godt vejr Små 10 kilometer øst for Valletta ligger den lille fiskerby Marsaxlokk. Havnepromenaden er fyldt med fiskerestauranter, hvor man kan sidde tæt på havnekajen og nyde hvidvins dampede muslinger med en glas køligt hvidvin, mens man ser på de farverige fiskerbåde.

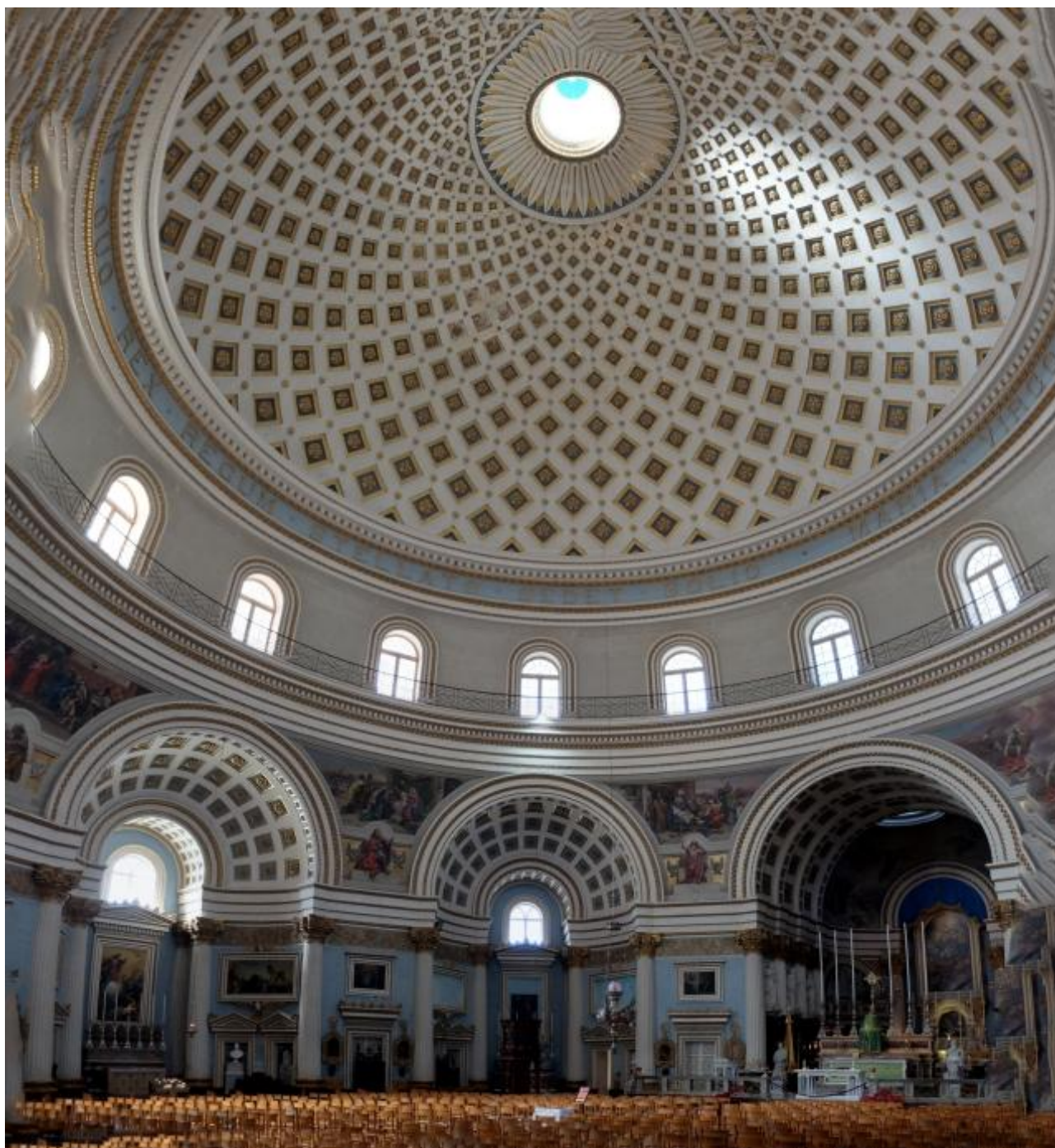
Billedet behøver ingen forklaring, måske lidt duft!

Om søndagen er der et stort marked i byen, ellers er der ikke meget at se på i Marsaxlokk.

Fiskerbådene i Marsaxlokk er alle malet i farverne blå, rød og gul.

Lille ø, stor kuppel I centrum af Mosta ligger en meget stor kuppelkirke, den tredje største frit bærende kuppel i verden. Det tog 28 år at bygge kirken, og den var tæt ved at blive sprængt i luften ved et bombeangreb under 2. verdenskrig. Luftwaffe kastede tre bomber mod kirken. To af bomberne gled af på kuplen på grund af dens form, den tredje gik igennem kuplen.

Kuplen i Mosta katedralen.

I kirken var forsamlet ca. 300 mennesker til den tidlige aftenmesse. Ved et mirakel eksploderede bomben ikke. En attrap af den 500 kg tunge bombe er udstillet i sakristiet.

En attrap af bomben som gik gennem kuplen lige før aftenmessen.

Den lokale kinesiske mur Vi kender den kinesiske mur, nogle af os har set Berlinmuren eller et bevaret stykke af den efter murens fald. På Malta har briterne bygget Victoria lines (<http://www.victorialinesmalta.com/>). Det lyder lidt hen ad en undergrundsbane i London, men det er et forsvarsværk, som går fra øst til vest på den nordlige del af øen. Forsvarslinjen, eller rettere sagt linjerne, blev bygget for at forsvare den engelske flåde mod angreb fra nord over land. Forsvarsværket kom aldrig i brug og er i dag en vandrerroute for de få, som kender den. Der er ikke gjort meget for at finde frem til Victoria Lines.

Victoria line med Mosta fort i baggrunden.

Vi startede vores søgen ved rundkørslen lige før Mostar. Vi gik gennem en lille gade og videre på en sti, som førte hen til en parkeringsplads ved Lidl. Vi gik over landevejen og ned ad en lille vej. Her fandt vi stien, som gik ned til Victoria Lines. At gå langs Victoria Lines er ikke vanskeligt på det stykke, hvor vi gik. Der er nogle få steder, hvor man skal være forsigtig. Kun ved Fort Mosta skal man være bjergbestiger, hvis man vil ud ad Victoria Line mod øst. Eller gik vi blot en forkert vej? Det er ikke altid let, at få overensstemmelse mellem landkort, GPS og den virkelige verden!

Vi gik hele vejen tilbage ad Victoria Lines til hovedlandevejen til Mosta. Her fik vi en lille overraskelse, for trappen op til vejen var muret til. Muren, som var bygget, var ikke svær at kravle over, så hvorfor bygge den?

Vi så ikke den mest spektakulære del af Victoria Lines, som ligger på den anden side af hovedlandevejen ved Bingemma Gap, men det har vi til gode til en anden gang.

Nabøen Man skal ikke have billet for at sejle fra Malta til Gozo, men vil man gerne tilbage til Malta, må man købe en billet i færgeterminalen på Gozo. Sejlturen er kort, ca. 20 minutter og færgeterminalen i Ċirkewwa ligger kun en lille køretur på 10 minutter fra Mellieha Holiday Center.

Første gang vi var på Gozo, tog vi på en organiseret tur arrangeret af Folkeferie.dk, men det kan ikke anbefales. På den tur, så vi det ikke længere eksisterende Azur vindue (https://de.wikipedia.org/wiki/Azure_Window), den kuppelløse kuppelkirke (forklaring følger) og citadellet i Victoria. Vi fik også én times ophold ved en turistfælde, en god frokost og udsigt. Lidt research og man kan gøre turen selv.

Anden gang tog vi selv af sted. Færgeterminalen i Mgarr på Gozo er kaos af turister, almindelige rejsende og skrigende taxichauffører, som råber og skriger og griber fat i folk. Kun 4 euro for en tur på godt fem kilometer til hovedbyen Victoria. Når man er sluppet fri af de aggressive taxichauffører og er på vej hen til busstoppestedet, kommer det væltende med ihærdige sælgere af organiserede rundture og sejlture, alle til en ufattelig billig pris. Ved stoppestedet er køen lang og bussen meget lille. Busserne på Gozo er mindre end på Malta, fordi gaderne er smallere og vejsvingene snævre. Vi vælger at vente et kvarter og tage bus 303 i stedet for bus 301. Det viser sig, at bussen kører en større omvej, men vi har god tid.

Synsbedrag I Victoria ligger den Kuppelløse kuppelkirke. Det lyder mærkeligt, men navnet er dækkende. Udefra er det tydeligt at se, at kuplen mangler. Kirkens arkitekt var Lorenzo Gafá. Byggeriet af kirken startede i september 1697 og var færdigbygget i august 1711. Arkitekten døde i 1703, hvilket skulle være årsagen til at kuplen mangler. Ingen ved helt præcist, om der skulle placeres en kuppel på den ottekantede forhøjning på toppen af kirken. Lorenzo Gafá havde tegnet og bygget flere kirker på Malta, alle med kuppel. En anden forklaring går på at der ikke var penge til at bygge kuplen. Kirken blev bygget for lokale midler, af lokale sandsten og med lokal arbejdskraft. Efter sigende skulle Gafá have fremstillet en model af katedralen, ingen nulevende har set modellen, men meget taler for at penge var årsag til den manglende kuppel.

[Den kuppelløse kuppelkirke set fra citadellet.](#)

Indefra ser det dog ganske anderledes ud. På det flade loft er der malet en meget naturtro kuppel, som får loftet til at fremtræde som en kuppel. Kuppelmaleriet er udført af den sicilianske maler Antonio Manuele også kaldet Antonio Pippi.

På den kuppelløse kuppelkirkes flade loft er malet en kuppel med naturtro dybdevirkning.

Middelhavssalt På Gozo's nordside ved Marsalforn indvindes salt af havvand. Det foregår på gammel dags manér i flade saltpander, der er hugget ud i klippekysten. Havvandet damper af i den stærke sommervarme.

Gamle saltpander til saltindvinding.

For at komme til salt panderne, tager man bus 310 fra Victoria og står af for enden af strandpromenaden i Marsalforn. Det er let at finde saltpanderne i Xwejni, det er blot at følge vejen langs kysten, som går op gennem feriebyen. Om vinteren er byen mennesketom, og der er ikke gang i saltindvindingen. Der er en lille butik, som er hugget ind i klipperne over saltpanderne.

Butik som kun sælger egenproduceret salt.

Underground Det er også muligt at gå under jorden på Gozo. Der er to drypstenshuler på Gozo, Ninu's og Xerri's Grotto. De ligger ikke så langt fra hinanden i Ix-Xagħra, og begge er under private huse. Vi har ikke set nogen af dem, noget vi også har til gode.

I omegnen af Mellieha I 2019 blev vi mere i lokalområdet. Det er ofte sådan, at den by vi bor i, får vi sjældent et særligt godt kendskab til. Der er mange spændende ting i området omkring Mellieha og i Mellieha by. På feriecentret kan man købe en lille guidebog med forslag til gåture i omegnen.

Tysk bunkerarkitektur Hotel Tivoli blevet det kaldt, men måtte rømmes, fordi undergrunden begyndte at skride. Det kan undre, at de ellers så grundige tyskere har overset noget så elementært som

undergrunden. På den nordlige del af øen findes en kombination af grønt sand og plastisk ler. Det er et ustabil grundlag at bygge på. Når det regner opstår der let jordskred. Hvis man tager turen ud til fossilkysten, vil man passere flere store revner og forskydninger i klipperne. Ingen tvivl om at hotellet havde fået den absolut bedst udsigt af alle hotellerne ved Ghadira bugten. Arkitekturen kan diskuteres, men træder tydeligt frem, selv om bygningerne er forfaldne, overmalet med graffiti og bærer præg af lokale distortionfester.

Det bastante tyskerbyggeri.

Bygningerne har ikke samme stil og falder ikke ind i landskabet på samme måde som Hans Munk Hansens gårdhavehuse, som Mellieha Holiday Centre består af. De lokale »grønne« sommerboliger er kønnere end Hotel Tivolis, og det siger ikke så lidt.

Dracula De mange tårne på Malta stammer fra Johanittertiden, hvor de blev brugt til signalering. Står man ved et tårn, kan man altid se to andre tårne. Signalgivningen var simpel. Det skete ved at tænde bål på taget, samme princip som med bavnere.

Højt over feriecentret ses et af disse tårne. Tårnet træder tydeligt frem i landskabet på grund af dets røde farve. Der er muligvis derfor, det har fået tilnavnet Dracula slottet. Det Røde Tårn er under »renovation«, som vores ordfattige guide udtrykte det ved introduktionsmødet. Derfor er der ikke adgang til tårnet, så det må blive en anden gang.

Den røde borg er let at få øje på fra feriecentret.

Op ad bakke Mellieha by ligger højt over feriecentret. Efter en tur til fods op til byen, er det ikke nødvendigt at bruge motionscentret på feriecentret, selv om det er til fri afbenyttelse.

Stierne op til Mellieha by går langs terrassemure.

Feriecentret arrangerer en vandretur, hvor man går ad gedestier til Mellieha by. Stier og småveje, som går op til Mellieha by, er private. Markerne er anlagt som terrasser, og stierne går i markskel og langs terrassemure.

Der er en god udsigt på turen. Det er muligt at se til Gozo, og på den anden side af kløften kan man se huler, som er hugget ind i klippevæggen. Undervejs bød guiden på figenkaktuslikør, og turen sluttede med en kold øl på en bar nær kirken.

Marskland Ghadira naturreservat ligger lige rundt om hjørnet (<https://birdlifemalta.org/nature-reserves/ghadira/>). Naturreservatet er meget specielt, fordi det er en saltmarsk. Det tiltrækker mange trækfugle. I januar-februar måned er det så som så med trækfugle, men en enkelt flamingo blev det til.

En enlig flamingo i Ghadira naturreservat.

Filmkulisse Ikke langt fra Mellieha Holiday Center ligger en lille forlystelsespark. Det er en gammel filmkulisse brugt i en Skipper Skræk film.

Filmkulissen blev bygget tilbage i 1979 og filmen er fra 1980 med Robert Williams i hovedrollen.

Lyden eller rettere sagt støjen fra Skipper Skræk landsbyen, var nok til at vi kunne afholde os fra at besøge stedet, selv om vi kunne få rabat.

Skipper Skræk landsbyen er en gammel filmkulisse med skæve og farverige huse.

War shelter Malta var det mest bombede sted under 2. verdenskrig, og der blev bygget mange beskyttelsesrum.

Beskyttelsesrummet består af lange gange, hvor der var opstillet køjesenge.

Indgangen til Mellieha Air Raid Shelter ligger tæt op ad kirken ved »kattetrappen«. Lange gange er hugget ind i bjerget med håndkraft, og beskyttelsesrummet består af lange gange med en samlet længde på 500

meter, som går ind under byen. Der er nogle få sikrede rum, hvor værdigenstande blev opbevaret, og der er sågar indrettet en fødestue i beskyttelsesanlægget.

Et bibelsk sted Apostlen Paulus led skibbrud i år 60, og skibet stødte på grund ved en lille ø. I dag er stedet kendt som Skt. Paulus øerne, som ligger i St. Paul's Bay. På den ene ø er der rejst en statue af Paulus, og der ligger også et lille kapel.

Skt. Paulus øerne med statuen og det lille kapel. Længst ud til højre i billedet kan det Nationale akvarium skimtes som en lille hvid kuppelformet bygning.

Det er en lang gåtur ud til Skt. Paulus øerne og det er muligt at gå langs nordkysten. Hvis man går langs kysten, er det mest på trampestier, og der er et sted på ruten, hvor der er advarsel om klippeskred. En anden mulighed er at starte turen ved rundkørslen i udkanten af Melieha by. Herfra er det en flad rute, hvor man skal følge vejen til højre ved Selum Palace. Først ude ved det nedlagte Fort Campbell bliver vejen mere ujævn. Det er muligt at se saltpander nedenfor fort Campbell, og der er en fin udsigt over til byen Bugibba med Malta's National Aquarium, som er formet som en søstjerne. Det er også muligt at se kuplen på Mostar Rotunda.

Marfa halvøen Den nordligste del af Malta er Marfa halvøen, som ligger lige nord for Mellieha. På det østligste punkt af halvøen står en Madonna Statue, og der ligger et lille kapel. Der er udsigt over til Skt. Paulus øerne og Bugibba.

Madonnastatuen på spidsen af Marfa halvøen.

Der er to veje til Madonna statuen. Den ene mulighed er at gå langs Mellieha Bay Hotel, hvor vejen ender i en parkerings plads. For enden af parkeringspladsen starter en trampesti som går langs kysten. Den anden mulighed er gå op til rundkørslen, hvor man går ad den første vej til højre og følger den.

Trampestien er den mest spektakulære tur. På turen kommer man forbi dybe revner i klipperne og store forskydninger i klipperne, som har formet brede klippespalter.

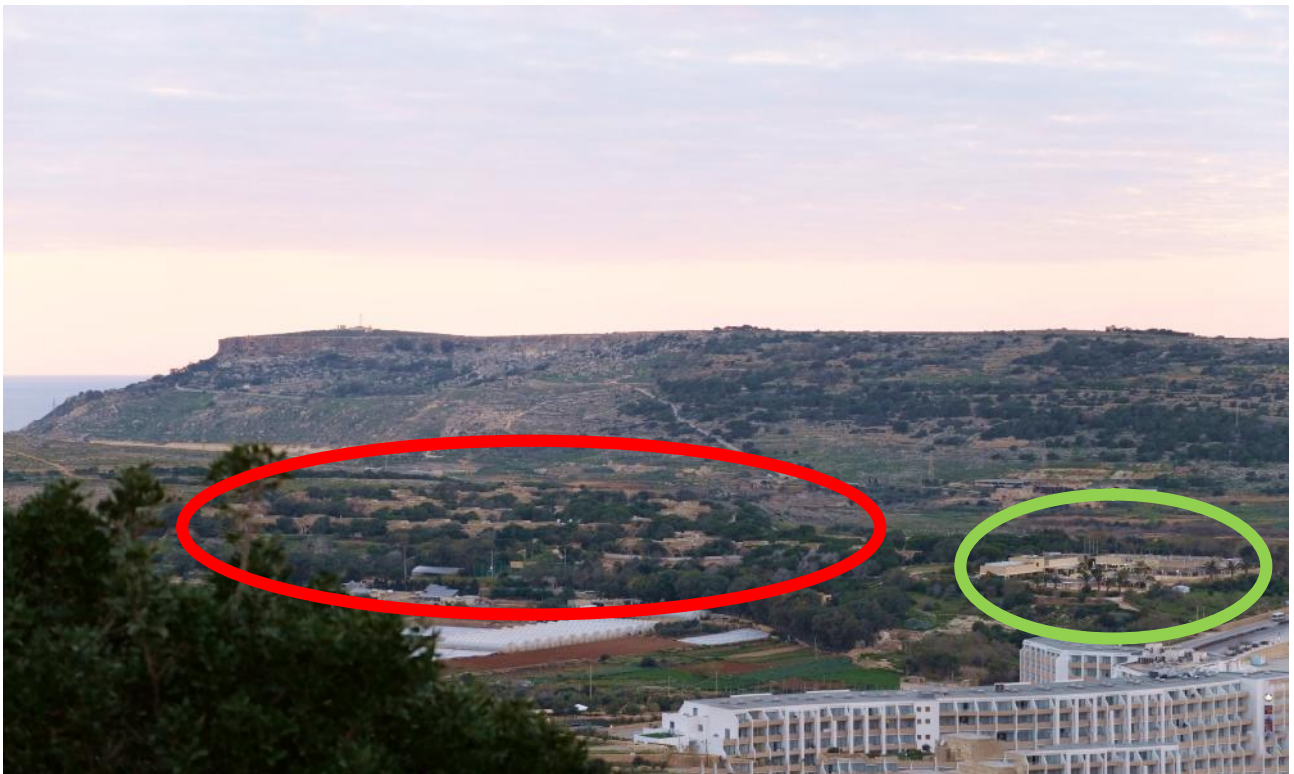

Langs trampestien, er der dybe kløfter og store forskydninger i klipperne, som skyldes den ustabile undergrund.

Kendte danskere H. C. Andersen har besøgt Malta og taget turen fra Valletta til Mdina. Efter sigende skulle han have skrevet, at på turen så han kun murværk. Samme opfattelse fås stadigt, når man kører rundt på øen.

Mellieha Holiday Centre var Dan Turell yndlingsferiested, og han har holdt ferie på stedet mange gange. Det er også her, han har fået inspiration til kriminalromanen *Mord på Malta*, som udkom i 1982. Det er muligt at finde mange af de steder, som er beskrevet i bogen, og bruge den som en alternativ guide til omegnen til Mellieha.

Her ligger Mellieha Feriecenter Hvis det ovenstående ikke har din interesse, har Mellieha Feriecenter swimmingpool og motionscenter til fri afbenyttelse. Der er danske TV-kanaler, internationale sportskanaler og internet til fri afbenyttelse. Du kan sidde i gårdhaven i skygge eller på tagterrassen og nyde solen. Der er to restaurationer, en bar og et lille supermarked. Hvis du vil have frisk brød, så kom tidligt på dagen. Et andet tip: Ved ankomsten til feriecentret, henter den ene nøglen i receptionen, mens den anden handler ind til frokost i supermarkedet.

I den røde ring ligger feriehusene og i den grønne findes reception, restaurationer, bar, supermarked, motionscenter, swimmingpool og vaskeri.